

УВОД

В съвременния свят все по-актуална е темата за търсенето на различни форми на взаимодействие между държавата и частния бизнес с цел задоволяване на обществените потребности. Сферите, в които си взаимодействат публичният и частният сектор по отношение на предоставянето и управлението на обществени блага, се разширяват все повече. Отдавна не само инфраструктурата, но и социалната и културната сфера са обект на успешно реализирани проекти от обществен интерес. Тенденцията за възприемането и прилагането на полезни световни практики все по-осезаемо се усеща и у нас. На национално ниво липсват счетоводна регламентация и конкретни указания за отчитането на активи и услуги, предоставяни в резултат на публично-частното партньорство. Необходимостта от ясни инструкции в тази насока провокира написването на монографичния труд. С оглед приетия нов закон за регулиране на основните форми на ПЧП у нас авторът счита, че предстоящото му прилагане ще доведе до множество счетоводни проблеми, както и ще открие немалко празноти по отношение на счетоводната отчетна рамка за ПЧП. Тези обстоятелства правят темата актуална, а предложените в изложението промени – действително необходими.

Обект на изследването са моделите на ПЧП като счетоводен обект, доколкото те възникват в резултат на взаимоотношения между правителствата (публичния сектор¹) и частния сектор (бизнеса).

Предмет на изследването са организацията и методологията на отчитане на счетоводни обекти, създадени в резултат на ПЧП.

Основната цел на монографията е да изследва и да направи опит да обобщи съществуващите постановки относно същността и счетоводната регулация в сферата на публично-частното партньорство (ПЧП), както и да представи основните насоки за отчитането на активи, създадени в резултат на ПЧП у нас, като се вземат под внимание действащата нормативна уредба и спецификите на националното законодателство.

За постигането на основната цел авторът си поставя **следните задачи**:

Първо: да се очертаят значението, ролята и мястото на ПЧП в съвременния свят;

¹ Публичен сектор е понятие, което включва държавни и общински субекти.

Второ: да се характеризират приложимите форми на ПЧП и да се анализира развитието на ПЧП в страните от Европа;

Трето: да се изведат предимствата и недостатъците на ПЧП;

Четвърто: да се характеризират правната и институционалната рамка за ПЧП в България;

Пето: да се очертаят основните форми на ПЧП, приложими в Р България, на тази основа да се изведат проблемните области и да се предложат варианти за тяхното решаване;

Шесто: да се систематизират международните регулатори, които дават насоки за отчетността в сферата на ПЧП;

Седмо: да се очертаят основните модели за отчитане на ПЧП;

Осмо: да се очертаят проблемите, свързани с необходимостта от национална отчетна рамка, и да се предложат промени, подпомагащи организацията на счетоводно отчитане на ПЧП в България.

Теза на изследването

Всички видове публично-частни партньорства не могат да бъдат изчерпателно обхванати, защото в съвременния свят постоянно възникват нови ПЧП отношения в различни обществени сфери. Могат обаче да бъдат разработени отделни примерни модели за счетоводно представяне на основните форми на ПЧП.

Работни хипотези

Международната регулация на ПЧП не е съвършена и трябва да се изследват нейните силни и слаби страни.

Националната регулация е в преходен период и изисква разработването на ясни правила за прилагането на Закона за концесиите.

Необходими са счетоводни регулатори за създаване на информация при страните по ПЧП договор, съобразени с националната специфика.

Методология на изследването

В хода на изследването е приложен дедуктивният подход. Първоначално са проучени международни документи, практики и регулатори. След това са представени националната рамка и счетоводните модели, които обхващат създаването на счетоводна информация, в резултат от прилагането на основните форми на ПЧП. В изложението е направен опит да се потвърдят основната теза и хипотезите, които следват от нея.

Ограничения на изследването

Монографичният труд изследва формите на ПЧП, като интерпретира счетоводни модели за отчитане на отношенията, възникващи между икономическия оператор и публичния партньор във връзка с договори, при които се прехвърлят строителен и оперативен риск към икономическия оператор. Концесиите за добив не са обстойно разгледани, тъй като са обект на различно счетоводно интерпретиране. Нормативната база, която е използвана, е актуализирана към 10.03.2018 г. В монографията са отразени и някои нормативни промени след тази дата, без да се претендира за изчерпателност.

Ракурс на изследването

ПЧП моделите и взаимоотношенията, които възникват като резултат от създаването им, не могат да бъдат поставени в статична рамка. Те постоянно се развиват и видоизменят, защото се използват във все по-широк спектър от обществени сфери. Най-популярната форма на ПЧП е концесията (но тя не е единствената, която поражда ПЧП взаимоотношения) и следва да бъде счетоводно регулирана. За да бъде прецизиран обектът на изследването, е необходимо да се поясни, че в монографията концесията ще бъде разглеждана само като една от формите на ПЧП в контекста на "ПЧП концесия".

В специализираната литература² се прави разлика между термините "концесионен договор" и "ПЧП концесии". Тези две форми на обществени поръчки имат някои общи характеристики, в резултат на което е настъпило объркване при тяхната употреба. В началото понятията са използвани като взаимнозаменяеми. В някои държави (за съжаление, България е все още в процес на преход и е без значими ПЧП проекти), които нямат капацитет да предприемат сложни споразумения за ПЧП, концесиите могат да формират прости (или ранни) форми на ПЧП и често могат да бъдат включени в статистиката като споразумения за ПЧП. Концесионните договори и ПЧП концесиите обаче следва да бъдат разграничавани.

Концесиите за обществени услуги в контекста на "концесионен договор" описват договор за частния сектор, който има изключителни права да оперира, да инвестира и да поддържа отговорността или ползността в публичния сектор, при което частното дружество получава част или целия си доход от експлоатацията на услугата. Като отделни типове договори главната цел на договора за концесия за разлика от ПЧП концесията е **на-**

² IISD Report, February 2012, Harnessing the Power of Public-Private Partnerships, International Institute of Sustainable Development, p. 3, http://www.iisd.org/sites/default/files/publications/harnessing_ppp.pdf, p. 3 (последен достъп на 22.09.2017).

маленият акцент върху компонентите на частното финансиране и фактът, че собствеността върху съоръжението остава в публичния сектор по време на концесиите.

Когато двата термина се комбинират, ПЧП концесията се отнася по-специално до начина, по който частният сектор генерира своя доход, т.е. заплащането за неговите услуги, което обикновено се извършва чрез събиране на потребителски такси (такси за изминат участък, водоползване и др.). По тази причина при представянето на счетоводните модели ще се излезе от рамките на нормативната регулация в националното законодателство и ще бъдат представени модели за създаване на актив в резултат от ПЧП, като авторът се надява ПЧП отношенията у нас да се развият и илюстрираните модели да бъдат подходящи в практикоприложен аспект.